

**МЕРКИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ПОЛИТИКО-ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА
В АР ЕГИПЕТ СЛЕД АРАБСКАТА ПРОЛЕТ**

**SOLVING THE POLITICAL AND ECONOMIC CRISIS IN THE ARAB REPUBLIC
OF EGYPT AFTER THE ARAB SPRING**

**Карим Наама
Karim Naama**

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract: The globalization of information and communication in the world, coupled with the transformations it engenders in production and work, has been linked to the increasing forms of cultural and social diversity and thus to greater political pluralism, in the light of global integration and increased pressure to influence, prompting many researchers to question the new goals of political development.

The idea of reform is an ancient idea for humanity. In the writings of ancient Greek philosophers such as Plato and Aristotle, we discover many reform ideas such as justice, laws, organization of society, state, political stability, fair distribution of wealth, and more. It could be argued that the idea of reform was not the ultimate goal of many philosophers, political and social leaders and movements around the world, and was a major theme in the political theories of philosophers and thinkers from the time of Machiavelli during the Middle Ages to Karl Marx in the twenties century. Nicolo Machiavelli spoke in his famous book “The Ruler” about the importance of reform and at the same time the difficulty and seriousness of creating a new reality. The main goal of the study is to focus on the controversies that have arisen and the social nature of the reform as a process for resolving political and economic crises and situations.

Keywords: reform, change, AR Egypt, crisis, solving.

JEL: F59, N47, R11, 011

Генезис на противоречивия характер на понятието „реформа“

Макар тенденцията на политическото развитие да повдига въпроса за политическата реформа на традиционните системи, които все още са далеч от демократизацията в развиващия се свят и не са се развили реално политически, другите цели на новата концептуална рамка за политическо развитие на човешко ниво са четири: сигурност, регионална експанзия, намаляване на конфликтите и външните противоречия и намаляване на вътрешните различия или проблеми (El Saye, 2011). Тези цели са свързани с три други подцели: справедливост, ред и свобода. В тази връзка тенденциите в изследванията на развитието и политическата реформа през последното десетилетие се връщат към изследване състоянието в светлината на фактори и променливи, най-важните от които са, че държавата не е завършена в много от развиващите се общества.

Често чуваме, че реформата е необходима в една или друга сфера на обществото. Тази дума е станала позната и следователно неспецифична. Когато отново чуем за реформиране, ние не търсим особен смисъл. Ефективни реформи не се правят със заявления, а с компетентност, отговорност и управленска последователност.

Под понятието „реформа“ се разбира подобряване на ситуацията или промяна на това, което не е наред. Терминът е използван в политическия контекст в края на 1700 г. от движението на Кристофър

Уебър, което се стреми към парламентарна реформа¹. Реформата се характеризира с революция, тъй като последната се стреми към цялостна радикална промяна. Реформата, от своя страна, има за цел да разреши някои сериозни проблеми и грешки, да подобри съществуващата система, без да я сваля изцяло. Реформата е необходимост в развиващите се страни за подобряване на жизнения стандарт и често се подкрепя от международни финансови институции и агенции за помощ. Тя може да включва реформиране на икономическите политики, държавните служби и управлението на публичните финанси.

Социалният смисъл на реформата е свързан с промяна към най-доброто, напредък и модернизация на обществото. Тази промяна произтича от нуждите на гражданите и не е продиктувана от елита или наложена със сила. Социалната реформа се отнася до общото движение, което се опитва да премахне възникналите недостатъци. Социалната реформа се цели между социалната услуга и социалното инженерство.

Британският предприемач и общественик Чарлз Бут е известен с използването на концепцията за „социална реформа“. В своето проучване на проблема с бедността той открива ключов фактор или следствие: бедността се дължи на лошото управление и организацията на икономическите и социалните институции. Причините за бедността, които Бут открива в своите изследвания, са липсата на баланс между изискванията на семейството и доходите. Друг фактор, който Бут разкрива в своите изследвания, е липсата на социални и здравноосигурителни институции, които да гарантират осигуряване на работниците или доходи от безработица и болести. Тези резултати подтикват някои членове на средната класа в Европа да поискат социални реформи.

Някои учени разграничават революцията и реформата. Революцията има широко значение, което обхваща много форми на използване на сила, и може и да не изглежда законно или е законно в ограничен смисъл. В крайна сметка то цели да внесе внезапна промяна. Революцията се отнася до поредица от събития, при които силата се използва успешно за сваляне на правителство или определена политическа система. Ако революцията не успее, тя ще се нарече бунт, въоръжено въстание или въстание.

Социалната реформа е радикална промяна в съществуващия политически и социален ред, без да се засягат правилата и принципите. Тя има за цел да направи промяна във формата, да модифицира детайлите и да отстрани грешката. Това е само опит да се подобри или да се промени и да се подкрепи това, което вече съществува. Реформата е като стълбовете, които предотвратяват срутването на сградата. Реформата е цялостен процес (Haider, 2004). Това, което се случва днес, е с фокус върху административната реформа и повдига въпросите – може ли административната реформа да бъде постигната в изолация от политическата реформа, икономическата, съдебната, културната и т.н., в рамките на институции, които са неустойчиви, губещи, както в повечето институции в публичния сектор? Реалната реформа е интегриран и всеобхватен процес, който трябва да отговаря на интересите на всички категории хора и се нуждае от необходими, важни и спешни действия.

Реформата е общото движение, насочено към бавно променящото се общество, основано на неговия ангажимент за промяна, към съзнателната воля на членовете на обществото, насочена към премахване на дисбаланса и корупцията, обхващащи различни сектори на обществото, постигане на равни възможности и справедливост пред закона между всички членове на обществото и различните му групи, участието на общността в изграждането и развитието на общността за по-добро и ползването на всички граждански и политически свободи и човешки права.

В речниците терминът се обяснява недвусмислено. Реформата е промяна, по-специално политическа. Това означава, че държавата решава, че стагнацията или дори регресът се случва в някои области. Необходимо е да се направят корекции в политическите методи именно с помощта на реформа. Необходимо е да се проучи как съществуващите методи, включително и законодателните, влияят на процеса. След това трябва да се анализира тяхната работа, за да се идентифицират недостатъците. Следващата стъпка е да се проучи опитът на страните, постигнали големи резултати в тази област. В същото време мъдрите умове се опитват да измислят свои собствени рецепти. Последният етап е изпълнението. Разбира се, в действителност всичко е много по-сложно. Същността на етапите обаче остава същата. Реформата е постепенна промяна, постигната с нереволуционни методи.

¹ On more radical/revolutionary changes, including term limits, see, for example, Robert Struble, Jr., *Treatise on Twelve*.

Оксфордският речник определя реформата като „промяна или промяна към по-добро в случай на несъвършенства, особено в корумпирани или несправедливи институции и практики, за да се премахне известен произвол или грешка“. Реформата съответства на идеята за прогрес и включва идеята за промяна към най-доброто, най-подходящата промяна с цел постигане на обективните цели на лицата, вземащи решения в определена област (човешка дейност).

Преди концепцията за реформа да се превърне в съзнателна и независима концепция в съвременната политическа литература, нейните политически, икономически и социални измерения са включени в много общи понятия, като политическо развитие, модернизация, политическа промяна, трансформация, и всички тези понятия са свързани с много държави, тъй като има множество дефиниции, точни и ясни, но концепцията за реформата все още е двусмислена, защото тя се припокрива с много от предишните концепции. За целите на настоящото изследване може да се използва следното определение на концепцията за реформа: „Промяна и приспособяване към по-добро на ненормална или лоша ситуация, особено в практиките и поведението на корумпирани институции или авторитарни, изостанали общества, или за премахване на несправедливостта, коригиране на ред или коригиране на изкривявания“ (El Saye, 2011).

Речникът на политическите термини на Уебстър (1988) определя политическата реформа като „подобряване на политическата система за премахване на корупцията и тиранията“ (El Saye, 2011). Политическата реформа се счита за крайъгълен камък на доброто управление, включително върховенството на закона, прозрачността и участието на населението във вземането на решения, справедливостта, ефективността на управлението, отчетността, стратегическото виждане и подновяването, конституционно и правно, за да се осигури общ консенсус от Конституцията, върховенството на закона и разделянето на властите, по-специално отношенията между тях.

Политическата енциклопедия определя реформата като „радикална промяна, развитие под формата на управление или отношения, което противоречи на революцията, ... подобрене на политическата система, социалните отношения, без да се засягат основите на тази система, тя е по-скоро като установяването на стълбовете, които поддържат сградата, за да не се срути“.

Процесът на реформа не протича във вакуум и не произтича само от желанието за промяна. Необходима е подходяща среда или обективни условия, които да доведат до реформи, за да се избегнат негативните последици от ситуацията, условията и начинът, по който те се извършват.

Друг въпрос в тази област е: каква е степента на необходимите промени, за да могат да попаднат в концепцията за реформа? Понякога малките или формалните пределни промени са от значение за онези, които стоят зад тях. Избирателните реформи на някои арабски режими, като провеждане на макетни избори или провеждане на диалог с някои опозиционни групи или повдигане на лозунги като прозрачност, отчетност, политическо развитие и др., са откъснати, безполезни или спорни и следователно не попадат при концепцията за реформа или промяна. Всяка реална промяна означава преминаване от една ситуация в друга, промените са ограничени. Формалността с ограничено въздействие не може да влезе в обхвата на концепцията за реформа, тъй като изисква радикални промени, цялостни, трайни и дълбоки.

В Арабския свят идеята за реформа започва в Османската империя във военната област след поражението, претърпяно от царска Русия през 1774 г. и подписването на Кючуккайнарджийския договор. През 1839 г. султан Абдул Маджид I издава указ, известен като „благотворителни организации“, който утвърждава равенството между мюсюлманите и немюсюлманите в Османската империя, последвано от приемането на първата конституция в Османската империя през 1876 г. Концепцията за гражданство за първи път е въведена в Османската империя, а движението за реформи продължава до края на Османската империя. Усилията на реформата са бавни и частични. В арабската част на Османската империя реформаторските идеи се пораждат в редица арабски страни от арабски интелектуалци като Рифа'а Тахтауи и Мохамед Абдо в Египет, Мохамед Рашид Рида и Абдел-Рахман Ал-Кавакби в Сирия, Хайрудин Ал-Туниси в Тунис и др. Османската държава вече не е държавата на исляма, която представлява стремежите на арабите и мюсюлманите, и затова трябва да бъде реформирана или изоставена поради липсата на легитимност и да представлява идеите на поколението ядро на арабската националистическа мисъл, върху което второто поколение арабски националисти

гради своите идеи, като Наджиб Азури и Сати Ал Хусари, Константин Зрейк и др. и от просветления елит, които изиграват важна роля за възникването на арабското националистическо движение, което доведе до отделянето на арабите от Османската империя в края на Първата световна война.

Релация: реформа – предпоставки и резултати в АР Египет

Арабска република Египет е изправена пред значителни икономически предизвикателства, наложени от периода, наречен Арабска пролет, който започна в края на 2010 г.

След революцията от 2011 г. обаче Египет претърпява драстичен спад както на чуждестранните инвестиции, така и на приходите от туризъм, последвани от 60% спад на валутните резерви, 3% спад в растежа и бързо обезценяване на египетския паунд. Все пак през септември 2018 г. Международният валутен фонд (МВФ) заявява, че има добър прогрес в програмата за икономически реформи в Египет, финансирана от фонда със заем от 12 млрд. долара. Една от основните пречки пред египетската икономика е ограниченото разпределение на богатството към населението. Много египтяни критикуват правителството за повишените цени на основните стоки, докато техният жизнен стандарт и покупателна способност остават относително ниски. Египтяните често посочват корупцията като основна пречка за по-нататъшен икономически растеж. Правителството обещава значителна реконструкция на инфраструктурата на страната с приходите от новопридобития трети мобилен лиценз (3 млрд. долара) от Etisalat през 2006 г. В Индекса за възприемане на корупцията за 2013 г. Египет е класиран на 114 място от 177 общо. Най-известните мултинационални компании в Египет са Orascom Group и Raya Contact Center. Секторът на информационните технологии (ИТ) се разширява бързо през последните няколко години. Много стартиращи фирми продават аутсорсинг услуги в Северна Америка и Европа, работят с компании като Microsoft, Oracle и други големи корпорации, както и с много малки и средни предприятия. Секторът на информационните технологии (ИТ) се развива и от нови египетски предприемачи с правителствено насърчаване. Приблизително 2,7 млн. египтяни работят в чужбина – главно в Либия, Саудитска Арабия, Персийския залив и Европа – и допринасят за развитието на страната чрез парични преводи (7,8 млрд. долара през 2009 г., а през 2012 достигат 21 млрд. долара според Световната банка). Според данните на МВФ брутният вътрешен продукт на страната е 249 559 млрд. долара.

След събитията, наречени Арабска пролет, анализаторите и представителите на официалната власт в страната изразяват положително мнение по мерките, които се вземат за решаване на кризата в АР Египет. Така например според Мохсен Адел, ръководител на Генералната агенция за инвестиции в Египет, програмата за икономическа реформа, договорена с Международния валутен фонд, е положителен фактор. Скоро предстои посещение на мисия на МВФ в Египет за оценка на икономическата ситуация и да се даде на Египет последната вноска на заема, подчертавайки, че развитието на икономиката е продължаващ процес. С приключването на програмата въпросите за нейната осъществимост и степента, в която египетският гражданин се е възползвал от нея, се увеличават след всички противоречиви решения, взети през последните три години.

Според египетското правителство програмата за икономическа реформа е много успешна, а икономическите резултати и основите на държавността в Египет са се развили значително поради приетите мерки и политики за реформи. Постигането на икономическа реформа изисква план за икономическо развитие, който увеличава относителното значение на двата основни производствени сектора, а именно селското стопанство и промишлеността, които допринасят за осигуряването на стоки, необходими за вътрешно потребление или износ, като по този начин влияят върху търговския дефицит. При намаляване на безработицата се предполага, че изправянето пред икономически проблеми изисква успешни политики за промишлеността и селското стопанство.

С основание можем да зададем въпроса откъде идва политико-икономическата криза и как ще се реформира страната след Арабската пролет?

Коментирайки възникващите проблеми в страната, премиерът на АР Египет Ибрахим Махлаб (2014 февруари – 2015 септември) потвърди, че АР Египет е страна на умереността и част от световната цивилизация. Той каза, че днес Египет отваря вратите си за конструктивно сътрудничество и обмен на опит в атмосфера, пълна със сигурност, разбирателство и на здрави основи, на които се осъществява реформата на египетската икономика.

Ще отбележа изрично, че в АР Египет има квалифицирана и иновативна работна ръка, която има възможност да постигне големи икономически успехи. Освен това страната е привлекателна за местни и чуждестранни инвестиции. Процесът за решаване на кризата и реформирането на политико-икономическото положение функционира по определени механизми, осигуряващи успешно протичане на процеса на реформите. Според мен този процес може да работи по 10 основни оси, които са:

Първата е да се постигне политическа стабилност чрез завършването на пътната карта, която започна с приемането на Конституцията, която осигурява подходяща политическа среда за икономически растеж.

Втората е създаването на свободна икономика и социална справедливост.

Третата е създаването на отличен инвестиционен климат.

Четвъртата е създаването на обучена работна ръка, за което е обособено независимо Министерство за техническо образование и обучение като национален проект под надзора на държавата.

Петата е развитието на административния апарат на държавата и формирането на Комитет за административна реформа и издаването на набор от закони, които го уреждат.

Шестата е разработването на програма в партньорство с представителите на бизнеса за идентифициране на икономическото законодателство, което трябва да бъде адресирано към развитието на страната, или да се даде алтернатива за отстраняване на пречките пред инвестициите и работа за развитие на икономическата система като цяло, включително издаване на единен закон за инвестициите, който предвижда система за обслужване на едно гише.

Седмата е създаване на нов преустройствен план на страната и определяне на единен код за свързване на база данни с цел подкрепа на системата за насърчаване на предприятията и прехвърляне на неформалната икономика във формална.

Осмата е реализирането на мегапроекти, които отразяват желанието на египтяните, най-важният от които е проектът на новия Суецки канал. Проектът има за цел да разшири канала и да увеличи възможността за глобално движение на търговията, да умножава приходите и да създава нови работни места. Има много други мегапроекти, включително проект „Златен триъгълник“, проект за развитие на Северния бряг, логистичния център в Дамietta, създаването на 22 индустриални града и изграждането на 3400 км магистрали и хъбове, които да бъдат артерии за развитие на Египет.

Деветата е развитието на човешкия ресурс чрез проекта за обучение за работната ръка, за да се справи с нуждите на пазара на труда.

Десетата и последна е социалната защита, осигуряването на социално-осигурителни мрежи, намаляването на бедността и безработицата чрез насочване вниманието към малки и средни проекти и програми за социална солидарност.

Като част от взетите мерки за решаване на възникващите политико-икономически проблеми след протестите през 2011 г. в страната, правителството в АР Египет работи за подкрепа на малките и средните предприятия, за намаляване на безработицата и активизиране на проекта „Ръцете“, който работи за решаване на проблема на безработицата в страната, както и други проекти, които ще бъдат стартирани през следващия период под надзора на Министерството на местното развитие.

Реализацията на тези проекти заедно с реформите се нуждае от много работа и усилия. Страната е изправена пред местни, регионални и международни предизвикателства. АР Египет продължава да работи, за да се справи с тях и да постигне баланс между икономическата и социалната политика. Страната има политическата воля и смелостта да се изправи пред всичко това и да постигне успех.

В заключение ще обобщя, че политико-икономическата реформа в АР Египет ще бъде постигната само от силен индустриален сектор, което наричаме подеи на индустрията и увеличаване на добавената стойност на произвежданото. Може би най-големият принос на политико-икономическата реформа за решаване на кризата в АР Египет след Арабската пролет са усилията на управляващите да възстановят идентичността на страната. Разбира се, има много проблеми за решаване, тъй като съпротивата в държавния апарат пречи за практическата реализация на някои от набелязаните от правителството реформи. Но въпреки всичко, все още има много какво да се желае по отношение на подобряването на управлението на страната.

REFERENCES:

1. **Haider, A. 2004.** Reform ... Between meaning and significance civilized dialogue – Issue: 768-2004/3/9.
2. **El Saye, Mohamed Mahmoud 2011.** The concept of political reform. The civilized dialogue – Issue: 3555-2011/11/23
Axis: Political topics and research.
3. **El Saye, Mohamed Mahmoud 2011.** The civilized dialogue – Issue: 3555-2011/11/23-19:42 Axis: Political topics and
research Reform Concept.

За контакти:

Карим Наама, професор, д.ик.н., дпн
Служебен адрес: гр. Велико Търново 5000, ул. „Арх. Г. Козаров“ № 1,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Стопански факултет,
катедра „Икономическа теория и МИО“
Ел. поща: kf@uni-vt.bg
